

POSLEDNJI OD NAS

PRIČA O ZABRANJENOJ LJUBAVI
U VREMENU KADA JE SVE BILO DOZVOLJENO

ADELAID DE KLERMON-TONER

Prevela
Zorana Ogrizović

■ Laguna ■

Naslov originala

Adélaïde de Clermont-Tonnerre

LE DERNIER DES NÔTRES

Copyright © Éditions Grasset & Fasquelle, 2016
Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Lorana

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Menhetn, 1969.

Prvo što sam na njoj zapazio bio je tanani zglobov na nozi, sa vidnim venama, obavijen kaišićem plave sandale. Do tog majskog dana nisam bio fetišista, a i da je trebalo da se usredsredim na neki deo ženskog tela, spontano bih izabrao zadnjicu, međunožje, vrat ili možda lice; svakako to ne bi bila stopala. Nisam ih zapažao osim ako nisu bila ružna ili nedovoljno negovana, što se i nije često dešavalo. Imao sam sreće da me vole lepe žene i bilo je to pitanje časti kada bih odgovarao na njihovu naklonost. Upravo je to bila tema našeg razgovora...

„Ti baš svaku moraš da imaš, družo moj“, izazivao me je Markus pošto smo ručali zajedno. „Čovek bi pomislio da svoju zastavu moraš da zabodeš na svaki ženski satelit u Sunčevom sistemu!“ Moj prijatelj i poslovni ortak, koji se mučio da zavede makar jednu ženu, nastavio je: „Sedneš tako negde, pogledaš malo oko sebe, popiješ jedno piće i hop! Za petnaestak minuta već se nađu i po dve da se vrte i skakuću oko tebe.“

A onda je, da bi pokazao kakav utisak ostavljam na devojke, širom otvorio oči prenemajući se, što je devojka koja

nas je posluživala, jedna oniža crnka, stidljiva i okruglasta, iskoristila da mi se osmehne.

„To je nesnosno“, negodovao je Markus. „Da sam ja na njenom mestu, uzentao bih se da ti priđem. Sa tim tvojim džinovskim izgledom, slovenskom glavom i vodnjikavim očima...“

„Moje oči nisu vodnjikave! Već svetloplave...“

„Jesu vodnjikave. Moje su plave i na žene uopšte ne ostavljaju isti utisak. One obožavaju da mi pričaju o svom životu, o svemu što ih unesrećuje, o roditeljima, o detinjstvu. Slušam njihova ispovedanja nedeljama i taman da ostvarim svoje namere, a ti, ti im postaneš ljubavnik za petnaestak minuta.“

„Nikad ti nijednu nisam skinuo!“

„Još gore! Ništa ne radiš da ih skineš, a one ti same padaju u naručje...“

„Kad bi mi rekao koje ti se sviđaju, ja ih ne bih ni pogledao.“

„Ma ne treba mi devojka koja će me zaboraviti čim ti uđeš u prostoriju... Ona mi onda više ništa i ne znači.“

Opis koji je Markus dao o meni je svakako bio preteran. Nisam ja sedeo i čekao da se one bace na mene. Trudio sam se koliko je bilo potrebno da ih osvojim. Ponavljao sam mu svoja zlatna pravila, ali je za njega moj direktni nastup bio „isuviše jednostavan“. Više je voleo da sopstvenu stidljivost pravda mojim navodnim magnetizmom. A opet, bio je bogatiji od mene, ali su mu lični principi zabranjivali da se takvom prednošću služi. On se uvezao u neku komplikovanu mentalnu šemu dok su žene, suprotno od onoga što se govori, predvidive. Da bi spavao sa devojkom, potrebno je:

- a) pronaći ono što je na njoj lepo, pošto u svakoj od njih ima nečeg lepog, i pokazati potom da joj se divite;
- b) pitati za seks, čak i tražiti;

- c) toj molbi uvek dodati dovoljno humora da ne biste ispali smešni ako vas odbije;
- d) ostati jednostavan i konkretan i izbegavati slanje bilo kakvih stranica književnih citata, zbog čega bi pomislila da ste poremećeni.

Sto puta sam ponovio Markusu da treba da bude jasniji, ali to mu nije bilo u prirodi. Imao je dara da podstiče druge da mu se poveravaju, kako muškarce tako i žene, ali kasnije to nije koristio kao prednost. I ja sam imao dara i spretnosti, ali da devojke privučem u svoj krevet.

Samo što sam proslavio četrnaesti rođendan kada su one, u gimnaziji, počele da obraćaju pažnju na mene posle tuče sa Bilijem Melvinom. Bio je dve godine stariji od mene i teroriso je učenike gimnazije *Hotorn*. Jednog dana mi je Bili rekao da sam „nula“ aludirajući na moj nadimak Zilh. Loše sam to doživeo.

Od besa mu se lice nabralo kao da gleda u sunce. Ne želi, rekao je, da bilo čija glava štrči. Moja je već bila u visini njegove i to ga je nerviralo. Ni ja nisam bio ništa bolje raspoložen u odnosu na njega. Mrzeo sam tipove koji misle da im je sve dozvoljeno samo zato što već sve imaju. Od snishodljivosti kojom su okruženi, od prezira s kojim se oni ophode prema ostatku čovečanstva, meni bi udarila krv u glavu. Volim novac, ali ga cenim samo ako je zarađen, a ne nasleđen kao što je to bio slučaj sa Bilijem. Bilo je dovoljno pogledati ga i zaključiti da je glup. Nisu mi se sviđale njegova četvrtasta glava ni ričkasta koža. Nije mi se dopadalo kako se ponaša. Nije mi se dopadalo ni kako hoda, ni kako govori, kako dignutog nosa i nadmenog izraza gleda u ljude. Treba reći da mi se, u to doba, mnogo stvari nije dopadalo.

Kada sam čuo Bilija Melvina kako ponavlja: „Ti si nula, Zilh, prava-pravcata nula, koju je jedan par bednika prihvatio iz milostinje“, obuzeo me je bes od koga bih ponekad obnevideo. Markus kaže da bi tada moje lice izgubilo svaku boju, osetio bih da me zaposeda neko drugi i onda više ne bih uspevaio da se savladam. Ščepao sam Bilija za ruku, dva-put ga zavrteo oko sebe, onako kako su nas učili da bacamo kladivo, i bacio ga pravo na stakleni zid koji je predstavljao ponos naše škole. Bili je ostao zveknut nekoliko trenutaka. Zatim se protresao kao doberman koji izlazi iz bare i ustremio na mene. Bacili smo se jedan na drugoga. Podivljali smo. Kapiten i centarhalf našeg fudbalskog tima morali su da dođu da nas razdvajaju. Raskrvavljenog nosa i rasečenog uva, Bili Melvil je šepao i psovao. Meni je majica bila rascepana od kragne do pojasa, leva šaka povređena, imao sam i posekotinu na bradi iz koje su crvene kapljice padale po betonu školskog dvorišta. Posekotina, koja je bila loše zašivena, ostavila je ožiljak u obliku slova V kao „Verner“, zbog čega sam veoma zadovoljan.

Obojica smo bili udaljeni iz škole na nedelju dana. Direktor škole je to iskoristio da nam pilepi društveno korisne poslove. Hteo je da se dopadne gradonačelniku Hotorna. Dva dana smo, ne obraćajući se jedan drugome, morali da čistimo i skupljamo lišće po Aveniji Lafajet, u kojoj je živeo gradonačelnik, da očistimo, ispoliramo i prefarbamo ogradu u njegovom dvorištu pre nego što smo u opštinu preneli na stotine fascikli kojima je on hteo da popuni svoju kancelariju. Posle ovog isključenja iz škole ozbiljno me je izgrdila Armanda, moja majka, a Endru, moj otac, čestitao mi je čim smo ostali sami. Još dok sam bio mali, njega bi obuzimali napadi nežnosti kada bi me gledao. Dodirivao bi mi ramena i bicepse i uz zadivljeni

izraz ponavljao: „Ovo je dobra građa! Ovo je čvrstina.“ Saznanje da sam zavalio dve godine starijeg dečaka, iako mi je to donelo nevolje, dopalo mu se. Kada smo se vratili u školu, Markus koga su već privlačila prava, mada je u to doba sebe radije zamišljao kao pregovarača, a ne advokata, zakazao je pregovore o pomirenju. Pregovori su zaključeni potpisivanjem svečanog sporazuma koji je on sastavio. Taj sporazum, sa priloženim planom gimnazije, predviđao je podelu školskog dvorišta po dijagonali od vrata svlačionica do ulaza u kantinu. Toaleti za dečake i devojčice bili su precrtani i proglašeni neutralnom teritorijom. Markus, koji je bio zanet istorijom, nazvao ih je „Švajcarska“. To je ostala šala između Markusa i mene. I dan-danas, kada odlazimo da piškimo, mi „idemo u Švajcarsku“.

Ovaj nagli ispad, kao i relativna pobeda koja se sastojala u tome da Bili nije mogao da me razbije od batina, obezbedili su mi nove prijatelje i prvu devojku: Lu. Ona me je stisla jednog dana u fiskulturnoj sali i svoj jezik ugurala u moja usta. Kada je prošao utisak koji je na mene ostavila prvobitna hrabrost kojom me je poljubila, osetio sam ukus bombone od trešanja i pomislio kako je jezik ove devojke pomalo mekan. Ovo iskustvo mi je ostavilo neki osećaj vlažnog, a nisam ni voleo da mi neko prilazi prvi umesto da ja priđem njemu, međutim, Lu je bila najlepša devojka u *Hotornu*. Imala je dugu kestenjastu kosu, izazovan izgled koji joj se baš i nije slagao s plisiranom suknjom, bila je dve godine starija od mene, dakle Bilijevog godišta, i imala je grudi za kojima su se dečaci okretali. Lu je bila prilika koja se ne odbija. U klubu preduzetnika škole gde se stvarala „buduća poslovna elita“, profesor je imao običaj da ponavlja da treba „izdvojiti i iskoristiti prilike“. Iako sam bio zatečen napadom koji je Lu izvela, preduzeo sam, otvorivši usta i odgovorivši na njena

izazivanja, brižljivu analizu ovako povoljne prilike. Zaključio sam da Lu odgovara tipu devojke broj dva: „prilika sa ume-renim rizikom“, jedan od slučajeva kod koga je potencijalna dobit najveća. Ponosan što hodam stopama onih koji su izgradili ovu zemlju, iako pomalo zbunjen, zgrabio sam je pošto mi se nudila sa toliko dobre volje. Počeo sam da joj dodirujem grudi kao da ispipavam toplu i hladnu vodu u kupatilu, iznenađen koliko su meke pošto sam zamišljao da su čvršće, zatim sam obema rukama uhvatio njenu zadnjicu i, ne znajući šta da radim dalje, protresao sam je energično gore-dole. Ova eksperimentisanja nisu izazvala nikakvu reakciju mog zamorčeta; potom nisam imao više nijednu ideju. Posle kratkog oklevanja iskoristio sam priliku da istražim međunožje Lu, ali me je ona blago zaustavila... Kada smo izašli iz svlačionice, glavna riba škole je hodala okačena na mene. Onda se, ispred gimnazije, obavila oko mene kao puzavica oko stabla. Star i namrgođen, profesor istorije, koji je voleo jedino Markusa (samo su Markusu bila uzbudljiva osvajanja po malim zemljama i u dalekim vremenima kada su ljudska bića, valjda, tek sišla sa drveta, osvajanja koja su vodili kraljevi čija su se imena teško izgovarala), prišao je i rekao nam „da se ponašamo korektno“. Odgovorio sam mu razmetljivo ne dozvolivši da se primeti nalet sumnje i muških hormona koji su se uskovitlali u meni, a Lu se potom nadovezala. Začulo se: „Dobro! Pa ipak živimo u demokratskoj zemlji!“ Zatim, zagledana pravo u profesorove oči zamagljenog pogleda, počela je da liže moje uvo pre nego što ga je celog obuhvatila usnama. Pošto je video ono što je svakako prevazilazilo i najluđe pokušaje koje je mogao da izvede sa svojom ženom protestantkinjom, lice mu je poprimilo tamnocrvenu boju kakva je bila i njegova pletena kravata i, ne izgovorivši više ništa, okrenuo se i otišao.

Lu je bila dobitak koji bi svako pozeleo. Ona je samo povećala ugled koji sam stekao posle tuče i primirja sa Bili-jem. Drugovi su počeli da mi pripisuju preterane moći u zavodjenju. Ja u to baš i nisam bio ubeđen, ali se moralo konstatovati da su me, otkako sam počeo da „izlazim“ sa Lu – čudan izraz pošto mi se činilo da suština ove igre nije da izlazim, već ulazim u Lu, čemu se ona dosledno opirala – devojke zaljubljeno gledale. Smešile bi mi se dok sam prolazio pored njih i poveravale se Markusu kako obožavaju moje plave oči ili moj „ubitačni“ osmeh. Jedna mi je čak, mada sam zaboravio njeno ime, pošto je primetila kako mogu mnogo da pojedem, pripremala kolače svakoga dana. Ti pokloni su razdraživali Lu, ali moja devojka nije imala ni najmanju želju da uđe u kuhinju. Ona bi se zadovoljila time da od kolača uzme svoj deo. Pošto je pazila na liniju, taj bi deo dala drugaricama i gledala ih kako jedu sa onim zadovoljstvom koje imaju mršave devojke koje mogu da rade šta god pozele dok se one punije, pred njihovim očima, prepuštaju jedinom što mogu, svojim poslasticama.

Od tog vremena više nisam imao nikakvih poteškoća sa ženama. I na to sam se navikao. Lako su dolazile kod mene, a ako bi se neka odupirala, to ne bi dugo potrajalo. Najupornije su nastojale da me nateraju da ih želim. Brzo osvojene ili ne, ja sam ih doživljavao kao prijatnu razonodu, ništa više od toga, i ta ležernost je tokom niza godina dovela do loše reputacije. Sve sam ih poštovao, ali sam retko bio sentimentaln. Teško sam se vezivao. Jedna od mojih devojaka, studentkinja psihologije – obožavao sam njenu naviku da nosi naočare dok vodimo ljubav – analizirala je ovu moju karakternu crtu. Po njoj sam, zbog činjenice da sam usvojen, bio nepoverljiv. Imao sam, objasnila mi je, fobiju od ostavljanja, što me je navodilo da ulazim u brojne

veze. Ja, međutim, verujem da svaka žena ima opsesiju da bude u paru, da gradi, da sve bude „ozbiljno“. Žene žele da muškarci budu zaljubljeni i smatraju da su dripci svi oni koji to nisu. One misle da ljubav ima moć da spere greh tela. Upravo zbog toga Markus i nije uspevaao mnogo, a za razliku od njega, ja bih se vrlo lako odrekao te starinske kolonjske vode koja se zove osećanje. Bio sam mlad u pravom trenutku. Šezdesetih godina, za devojke je sama mogućnost da uživaju u sopstvenoj slobodi predstavljala pitanje časti. One su ulazile u neku vrstu takmičenja gde se ponos povećavao zato što bi se prepuštale sopstvenoj seksualnosti, a nisu je gušile. Priznajem, ja sam to iskoristio. Ljubav je bila samo igra. Međutim, taj bezazleni period završio se onoga dana kada je, u restoranu *Džokardi*, jedna mlada žena svojim plavim sandalama smrvila moju bezbrižnost.

Ručali smo sa Markusom u prizemlju te tratorije u SoHou.* Tu smo dolazili skoro svakoga dana. Gazda bi dočekivao Šekspira, mog psa, kao neko božanstvo. Spremao bi za njega prepune porcije. To je bilo dragoceno, jer bi Šekspir jednu začas sraunio. Kada bi se uspravio na zadnje šape, Šekspir je dostizao visinu od metar osamdeset. Njegovo medveđe krzno bež i vatrenocrvene boje nije moglo da odvuče pažnju od čeljusti koje bi, da nije bio blage naravi, mogle da raskomadaju za samu jednu sekundu. Sa apetitom sam privukao svoje špagete u pesto sosu kada se zgloob, koji će izmeniti moje poimanje žena, pojavio na pločici stepenika. Odmah je privukao moju pažnju. Njegova vlasnica, koja je silazila iz sale na prvom spratu, zastala je. Nešto je nekome govorila. Bilo mi je potrebno malo vremena da razaznam njen zadirkujući glas u žamoru razgovora i zveckanja

* Engl.: *South of Houston* – poznati kvart u Njujorku, po ugledu na Soho u Engleskoj. (Prim. prev.)

escajga. Njeno stopalo se lagano okretalo oko pete. Divio sam se njenim dečjim palčevima sa svetlucavim lakom na noktima. Nastavljala je da navaljuje. Htela je da ručaju dole. Gore je sala gotovo prazna. Nema nikoga, a to je tužno. Glas muškarca, kome sam mogao da vidim samo smeđe mokasine, bunio se. Mirnije je gore. Devojčino levo stopalo se spustilo za još jedan stepenik, otkrilo list. Pa se ponovo popelo, opet spustilo i najzad počelo da se kreće brže. Moj pogled ga je pratio onako kako se otkrivalo preda mnom i mazio je nežnu liniju njenih potkolenica, kolena, početak bokova što su iscrtavali dijagonalu mišića koja me je izbezumljivala kod žena. Koža tek blago zlatna, nestvarnog savršenstva, nestajala je potom pod vencem od plave tkanine. Jedan kaiš je istakao njen struk, u koji sam odmah pozeleo da usidrim dlanove. Bluza bez rukava dopuštala je da joj se vide ruke, jasne i poželjne svežine. Malo više, iz izreza bluze izdizao se elegantni vrat koji bih mogao da obavijem jednom šakom. Spustila se, smejući se, niz tri poslednja stepenika. Sa njom je u prostoriju ušla neka svetlost, svetlost koju je rasipala njena kosa. Vukla je za kravatu muškarca od četrdesetak godina, bež pantalonama i azurnoplavom sakou sa žutim džepovima. Dok ga je tako vukla za kravatu i okovratnik, crven u licu i sa izrazom neprijatnosti, pokušavao je da je prati i da ne padne. Onda ga je pustila, ali joj je kravata ostala među gotovo prozirnim, tankim prstima, pa je uzviknula:

„Erni, dosadan si!“

Posmatrao sam je tako prodorno da je, opomenuta nekim životinjskim instinktom, uhvatila moj pogled i zaustavila se na delić sekunde. Čim je ka meni usmerila svoj nemarni pogled, znao sam da mi se dopada više nego bilo koja druga devojka koju sam mogao da upoznam ili jednostavno želim. Imao sam utisak da je u meni pokuljala lava, ali mlada žena

zbog toga nije izgledala ni najmanje uznemireno, jer da bi bila moja, blistava pojava je morala da se oda, ali sam ja bio dovoljno vešt. Tip u sakou se uznemirio zbog zanimanja koje sam pokazao za nju. Odmerio me je razdraženo. Moje telo se instinktivno ispravilo. Bio sam spreman da se borim. On nije imao šta da traži u ovom restoranu. Nije zaslužio ovakvu boginju. Hteo sam da mi je ostavi i da se nosi. Uputio sam mu prepreden osmeh nadajući se da će doći da me izazove, ali je Erni bio kukavica. Skrenuo je pogled. Moja lepotica ga je naterala da se okrene na drugu stranu dok joj je konobar, zadivljen koliko i ja, pokazivao sto. Sklanjao je stolice da bi ona prošla, a ona je hodala napred, blago spuštene glave, sa onim mirnim izrazom kakav imaju devojke koje znaju koliko im se drugi dive.

„Da li si svestan da sam ti postavio pitanje pre tačno minut i petnaest sekundi?“, upitao me je Markus dok je gledao u svoj novi sat, očev rođendanski poklon, pošto je uključio štopericu.

Nisam mogao da se odvojim od nje iako je Erni pokušavao da je zakloni od mog pogleda svojom krupnom mlitavom figurom. Ona je sela leđima okrenuta prema sali. Kroz polusan sam odgovorio:

„Zar ne misliš da je predivna?“

Markus, pošto je shvatio razlog moje odsutnosti, koja je trajala sada već minut i četrdeset pet sekundi, odgovorio je ne dižući pogled sa ekrana:

„Svakako, veoma je lepa, ali je i veoma u društvu, a to ti valjda nije promaklo...“

„Misliš da su zajedno?“

Dovesti u vezu ovu blistavu devojku sa tim starim dendi-jem – u to doba mi se činilo da je četrdeset godina početak starosti – za mene je bilo nepodnošljivo.

„Nemam ni najmanju ideju, Verne“, odgovorio mi je Markus, „ali kada bismo samo jednom mogli da ručamo i mirno vodimo razgovor, a da ti ne istežeš vratne pršljenove i zagledaš sve što nosi suknju, to bi mnogo značilo mom egu.“

„Dragi, izvini, ne obraćam dovoljno pažnje na tebe“ – podsmevao sam se dok sam spuštao ruku na njegovu.

Moj prijatelj je, zamoren, povukao ruku.

„Ostavljaš utisak da me i ne vidiš. To je mučno. Utoliko pre što treba da se dogovorimo oko nekih važnih detalja pre nego što odemo na popodnevni sastanak.“

Naša sasvim mlada građevinska kompanija prolazila je kroz opasnu fazu svoga razvoja. Sama činjenica da nam je već prvi posao obezbedio zaradu, podstakla nas je da novac ponovo uložimo i dodamo koliko smo mogli da pozajmimo kako bismo opet gradili dve zgrade u Bruklinu. Pošto smo dobili dozvole da stare srušimo, a dozvole za izgradnju pokreću mnogo uobičajenih problema, koji prate svaki projekat izgradnje u Njujorku, jedan od gradskih odbornika zaustavio je naše radove zbog neke mutne priče oko katastra. Taj potmuli udarac me je izbezumio. Načelnik okruga Bruklin nije se ni najmanje obazirao na zakon, pa je poželeo da ga potkupimo po drugi put. Imali smo s njim toga dana zakazan sastanak u četiri po podne pošto je trebalo da utanačimo obrazloženja, spasemo budućnost, ali je meni postalo veoma teško da se koncentrišem: nekoliko stolova udaljen od nas, predmet moje žudnje potpuno me je obuzeo. Držala se sasvim pravo. Ramena joj nisu dodirivala naslon stolice. Ruke kao da su letele oko nje i pratile ono što je izgovarala kroz složenu koreografiju. Ortak me je gledao sa smešnim izrazom na licu. Poznavao je moju naklonost prema ženama,

ali je isto tako znao da je naša kompanija važnija. Nepoznata je zabacila glavu i istezala se bez stida, laganim, lenjim pokretom pantera. Okrugla ramena su se povijala ka napred. Kosa joj se talasala svojim sopstvenim životom. Hteo sam te talase da obujmim i u njih zaronim lice.

„Nešto vam ne odgovara, gospodine Verneru?“, upitao me je Paolo, gazda.

Sa buteljkom marsale u ruci, gledao je u moj netaknuti tanjir. Bio sam jedan od njegovih najomiljenijih gostiju i ponosno me je, poput neke sicilijanske majke, gledao kako više puta u toku nedelje dolazim da progutam kilogram testenine, pun tanjir lazanja, goveđa rebra ili dve pice. Tog dana nisam ni probao špagete koje su se hladile preda mnom.

„Zar pasta nije dobra? Nije dovoljno slana? Previše je kuvana?“, brzo je izgovarao očiju prikovanih za moj tanjir ne bi li uspostavio dijagnozu.

Nisam obraćao pažnju na njegove reči. Nepoznata je upravo, brzo iscrtavajući rukom krug, prebacila masu svoje kose na jedno rame dopuštajući da joj se otkrije potiljak. Zašto mi se činila tako bliskom? Kako ću uspeti da joj se obratim? Paolo je dohvatio moj tanjir. Prineo ga je nosu da bi ga poput lovačkog psa omirisao, a onda je uzviknuo:

„Đulija! Šta si uradila sa testeninom gospodina Zilha!“

Gazdin bes je naveo celu salu da se okrene, pa i moju neznanku. Upijao sam je grozničavo očima, što je nju moralo da razgali, jer mi se osmehnula pre nego što mi je okrenula leđa. Toliko mi je bila potrebna. Hteo sam da čujem sve o njoj, koji parfem koristi, da joj čujem glas, ko su joj roditelji, prijateljice; gde živi, s kim; kako je uređena njena soba, koje haljine nosi, kakva je tekstura njenih čaršava, da li spava gola, da li govori noću. Hteo sam da mi poveri svoje tuge i sanjarenja, svoje potrebe, žudnje.

„Dvadeseti joj put ponavljam!“, ljutio se Paolo. „Ona nikada neće umeti da napravi pesto! Sve je u rukama... Za to je potrebna snaga da bi se usitnilo i izmešalo u avanu“, objašnjavao je divljački dok je pokretima pokazivao kako treba da se muti. „Đulija, ona vam meša kao da pravi preliv za salatu, savije ruku umesto da je drži pravo i čvrsto!“

Hteo sam da ustanem i odem do nje. Da razbijem facu tom kretenu koji je bio s njom, da je uzmem za ruku, povedem, odvedem, da je potpuno upoznam.

„Razboleo se? Nije mu dobro?“, zabrinuo se Paolo pošto je ipak probao špagete i nije ništa mogao da zameri. Morao je da prizna predaju, što je izmamilo trijumfalni osmeh kod Đulije, koja je odmah dotrčala iz kuhinje.

Markus je probao da uzme tanjir iz Paolovih ruku:

„Ne brini, Paolo, pasta je izvanredna i Vern je odlično, samo je zaljubljen.“

„Zaljubljen!“, uzviknuli su jednoglasno Paolo i Đulija.

Pomisao da bih ja mogao da budem zaljubljen nije im se uklapala u broj devojaka koje su viđali da defiluju poslednjih meseci za mojim stolom. Pokušali su da, po mom licu, procene koliko je značajan ovaj napad sentimentalnosti.

„Zaljubljen“, potvrdio je Markus.

„Ma u koga?“, pobunio se gazda pokušavajući da ustanovi identitet tog opasnog bića koje je nautilo apetitu njegovog najboljeg klijenta.

„Plavuša u belom i plavom“, prozaično je skratio Markus pokazujući bradom ka nepoznatoj.

Nastavili smo da ručamo. Paolo je pokušao da se obavesti ko je ta devojka, jer je nakratko popričao s njom, ali ga je Erni brzo udaljio. A mi smo poručili i četvrtu kafu. Šekspir, koji je bio naviknut da u dvadesetak minuta progutamo sve što smo poručili, postajao je nestrpljiv. Dobio je jedno

rasejano milovanje po glavi, pa je uzdišući ponovo legao kraj svojih nogu. Nisam mogao da odvojim pogled od te devojke i odsutno sam odgovarao na Markusova pitanja dok je on svojim srebrnim penkalom beležio u kožni notes sva obrazloženja za koja je mogao pretpostaviti da će biti ubedljiva za načelnika okruga. Kada sam video da Erni plaća račun, adrenalin je skočio u meni. Moja lepotica će se izgubiti u šumi Menhetna i ja neću znati šta da radim. Ustali su. Pošao sam za njima u nadi da će me primetiti ili da ću opet ugrabiti njen pogled. Tražio sam izgovor da je zaustavim kada se, srećom, kaiš njene tašne zakačio za kvaku na vratima i pokidao, a deo stvari prosuo po podu. Čučnula je. Požurio sam da joj pomognem. Ostao sam zaslepljen, jer joj se privezak u obliku slova V, koji je nosila na lančiću oko vrata, zaustavio među grudima. Uglovi zlatnog priveska urezivali su se u kožu. Činilo se da joj to ni najmanje ne smeta, dok se meni od takvog prizora zavrtilo u glavi. Skupljao sam sve što mi je došlo pod ruku. Bilo je tu flomastera, pa brisač mastila, razleteli su se papiri po kojima su bile naškrabane čudne šeme, onda četka za kosu, balsam za usne karmeks, kačket od teksasa i vadičep, što me je posebno iznenadilo. Zbog tog praktičnog predmeta i nereda u njenoj tašni postala mi je sasvim stvarna i još poželjnija.

Erni je ostao da stoji na ulici. Izlaz je bio uzan i u njemu više nije bilo mesta, a i njegovo odelo je bilo previše tesno da bi mu šavovi popucali samo da je pokušao da se sagne. Pokušao je da me udalji:

„Hvala, snaći ćemo se... Ustanite! Pa kažem vam da nam pomoć nije potrebna!“

Pružio sam mojoj lepotici ono što sam držao u rukama a što sam uspeo da pokupim. Ona je uspravila glavu, a mene je zaslepila boja njenih očiju. Bile su tamnoljubičaste i iz njih

su svetlucale oštroumnost i senzibilnost. Širom je otvorila tašnu da u nju ubacim sve te predmete u neredu, i ja sam ispustio neku beležnicu u kojoj su se videle iscrtane skice nagih muškaraca. Ona je tašnu zatvorila uz vragolast osmeh, a onda je ponovo svoj pogled uperila u moj:

„Hvala, to je bilo ljubazno.“

Zadrhtao sam od tog glasa – bio je čvršći i snažniji nego što bi se to moglo pretpostaviti na osnovu njenih prefinjenih crta lica – a i od načina kojim me je odmerila. Pogledala me je pravo u lice, širom otvorenih očiju kao da je nekoliko sekundi pokušavala, a onda i uspela da me obuhvati celog. Dok je ustajala, u jednom dahu sam upio njen parfem, miris ambera i cveća. Zažalio sam što nisam uspeo da joj dotaknem ruku, ali je Erni već bio tu. Sagnuo se, uhvatio je za zglob na ruci i izvukao napolje. Pre nego što sam i imao vremena da izmislim neki izgovor da je zadržim, moja neznanka je nestajala u rols-rojsu koji je vozio šofer ovog izopačenog dendija. Pošto je nestala iza zatamnjenih stakala, osetio sam fizički bol. Bukvalno nisam mogao da udahnem pri pomisli da je nikada više neću videti. Počeo sam da trčim kao lud; Šekspir me je pratio u stopu. Neki prolaznici, pošto su videli ogromnog psa kako slobodno trči po trotoaru, počeli su da vrište. Markus, koji je iskoristio ovu moju međuigru da „ode u Švajcarsku“, morao je da potrči za mnom: „Ma čekaj! Šta ti je?“ Otvorio sam Šekspiru vrata našeg žutog krajslera. Krenuo sam naglo, uz mnogo buke, dok me je moj prijatelj, uletevši u kola koja su se već kretala, nazvao društveno nestabilnim primerkom i psihopatom u maničnoj fazi. Očajnički sam tražio rols-rojs. Kada je video kako mi se lice grči od nemoćnog besa, Markus je, zabrinut, promrmljao:

„Verne, ponekad me stvarno plašiš.“

Saksonija, Nemačka, 1945.

Bila je to jedna februarska noć, još jedna nemilosrdna noć među ljudima. Hektari ruševina su goreli dok ih je zasipala opora kiša pepela. Satima je Drezden predstavljao beskrajni oganj koji je uništavao sve: tela, nadu, živote. Dokle god je dozeo pogled, grad je u vremenu sveopšte tuge i nesreće postajao oličenje haosa. Bombardovanja su bila toliko intenzivna da u delu koji je nekada predstavljao centar, nije ostala pošteđena ni jedna jedina građevina. Bombe su oduvale zgrade kao toliko uvelo lišće. Onda su nemilosrdno počele da padaju zapaljive bombe i raspiruju proždirući oganj koji je gutao muškarce, žene, decu i ranjenike tek pristigle sa Istočnog fronta, a koji su pomislili da su spaseni. Kroz mrak bi samo zasvetleo prasak munje, kao da je vreme vašara. Usred noći nebo bi poprimilo zlatnu i grimiznu boju jesenje zalazećeg sunca. Malo-pomalo, to svetlucavo rasipanje svetlosti spojilo bi se u užareno, vatreno more. Čak i na visini od 22.000 stopa, piloti koji su sejali smrt osećali su u kabinama toplotu što se dizala sa zgarišta.

Na zemlji, nadiranje plamenova je gutalo sve na šta bi naišlo i sve ono što nije moglo da mu se odupre zbog naleta

kiseonika koji ga je neprekidno raspirivao. Činilo se da se ono neće uopšte ni zaustaviti. Posle mnogo sati, dim i pepeo su se podizali do neba, a zemlju prekrivali poput pokrova. U toj dnevnoj a ipak neprovidnoj zamućenosti nazirala se samo barokna silueta Bogorodičine crkve koja je avetinjski i dalje stajala uspravno. Nekoliko preživelih bolničara Crvenog krsta tu je dovodilo ranjenike. Viktor Klemp, hirurk koji je vodio ovu okupljenu hitnu službu, pokušavao je da organizuje opšti užas. Jedno vreme je mislio da Bog kažnjava svoj narod zbog greške koju je on naslutio, a sa kojom je odbijao da se suoči. Ali otkako ga je po sto puta na sat smrt ponižavala na najgori mogući način, više nije mogao da poveruje da Bog želi ovakvu patnju. Više nije ni verovao da se Bog obazire na ovaj svet, i crkva, jedina uspravna usred nagomilanih ruševina, nije za njega predstavljala ni čudo, ni znak sa neba, već poslednji, gorak izazov. Viktor Klemp nije spavao već sedamdeset i dva sata. Po njegovom lekarskom mantilu, licu, vratu ostajali su krvavi tragovi ljudskih tela, njegovih poraza. Ruke su mu drhtale od umora. Odavno nije imao vremena ni za jednu ozbiljniju operaciju. Zaprepastila ga je sopstvena čelična hladnokrvnost. Bilo je dovoljno nekoliko sekundi da postavi dijagnozu. Borio se samo za one koji su imali najveće šanse da prežive. Ranjeni i umirući su pristizali u ogromnom broju, a u tolikoj oskudici bilo kakvih medicinskih sredstava bio je prisiljen da ih osudi na osnovu samo jednog pogleda, a osuđenih je bilo deset puta više od onih koji su mogli biti spaseni. Nije bilo više ničeg čime su se mogle olakšati muke umirućih ili onih koje je trebalo operisati. Ni morfijuma, ni alkohola, ni ljudske umirujuće reči. Povremeno je pomišljao da im svima treba prekratiti muke. To bi bio jedini čin saosećanja koji bi mogao da im se obezbedi. Viktor Klemp se okrenuo ka kapetanu jedine

preostale odbrambene jedinice u gradu. Lekar je sasvim jasno izrekao molbu, zaprepašćen rečima koje je izgovarao:

„Upucajte svakog jednim metkom u glavu. Svi oni koje vam budem poslao, osuđeni su.“

Kapetan ga je pogledao pravo u oči i ne prosuđujući dalje, sa apsolutnim i beznadežnim mirom koji Viktor Klemp nikada neće zaboraviti, odgovorio:

„Nemamo dovoljno metaka, doktore, da bismo mogli da budemo milosrdni.“

U talasima i zlokobnoj pravilnosti, civili i vojnici su mu neprekidno donosili nove žrtve. Za njega su ti nesrećnici postojali samo kao rane, frakture, raskidana tela, budući osakaćeni. U talasu ranjenika bez lica i imena, jedna nosila su imala sreće da se zaustave odmah pored njega. Bilo je to posle trećeg naleta bombardovanja. Dva mladića u uniformama držala su ih, a na njima se nalazila jedna žena. Ni blato ni prašina po njenom licu, a ni bledilo nisu mogli da prekriju skladne crte obasjane potpuno plavim, staklastim očima. Njena kosa, iako uprljana, isijavala je nekom svetlošću. Pokrivač joj je dopirao do pazuha, i videla joj se nežna koža ruku i ramena. Ispod grube tkanine, nešto niže, grudi a potom i stomak pokazivali su da je trudna. Nije imala više od dvadeset pet godina. Mlada žena je bila tako mirna da je lekar upitao vojnike:

„Šta je s njom?“

A onda je video užas na licima mladića. Onaj viši je pokušavao da objasni:

„Ležala je u Ulici Frajberger, telo joj je bilo ispod ruševina... mi smo je onda izvukli...“

Reči su zamrle u grlu mladog vojnika; jednim pokretom ruke je pokazao na donji deo pokrivača po kojem su se širile tamne i lepljive mrlje. Gubeći strpljenje, lekar je opet postao

okrutan. Naglim pokretom je odigao pokrivač. Ispod iskidane odeće, odmah ispod kolena, obe noge mlade žene bile su potpuno odsečene. U nedostatku zavoja koji bi je zadržali, krv je nezaustavljivo isticala. Prizor je bio utoliko strašniji što se između presečenih, okrvavljenih ostataka nogu, po čijim ranama su stajali pocepani komadi veša i prilepljeni delovi izgorele cvetne haljine, videlo telo i otvor koji se širio. Ona se upravo porađala. Oči žrtve su uhvatile pogled Viktora Klempa. Začuđujuće jasnim glasom je rekla:

„Ja sam osuđena, doktore, ne i moje dete.“

Jauci i krici koji su odjekivali kroz crkvu, učinilo se, utišaše se. Mlada žena je dodala:

„Pomozite mi.“

To nije bila molba. Bila je to zapovest. Samilost bi ga neizbežno udaljila od ove žene. Ali energija kojom je izgovorila te reči, oči, glas, prelomili su ga. Pokrenuo se. Uz pomoć dvojice vojnika namestio je steznike na ostatke nogu. Ne ispustivši nijedan jauk, ona se onesvestila. Potom su izneli dvojicu ranjenika iz bočne kapele da bi tu smestili mladu ženu. Jednim pokretom ruke Klemp je sa drvenog stola sklonio ostatke slomljenog stakla, šut koji je popadao sa svoda, prljave zavoje i ostatke sveća. Onda je tu spustio ženu, koja je ponovo bila svesna.

„Kako se zovete?“, upitao je lekar.

„Lujza.“

„Lujza. Obećavam vam da ćete videti svoje dete.“

Beba je već bila u porođajnom kanalu, ali je doktor odlučio, ne obazirući se na svoje nedovoljno hirurško znanje, da pokuša da izvede carski rez. Plašio se da će povrediti dete, znao je da će ovim usmrtiti majku, ali ona ne bi bila u stanju da se sama rodi. Vojnici, koji su uprkos svojim mladim godinama već svašta videli, skrenuli su pogled kada je

zasekao kožu odmah ispod stomaka. Iz straha da ne dotakne bebu, nije duboko zasekao skalpelom, smatrao je da je bolje da membrane, jednu po jednu, razdvaja prstima. Krv je lip-tala. Lujza je gubila svest pa je opet otvarala oči. Nijedan od trojice muškaraca nije smeo ni da pomisli koliki bol podnosi. Odahnuli bi kada je, nakratko, gubila svest. Viktor Klemp joj se neprekidno obraćao rečima bez ikakvog značenja, čiji se smisao sastojao u tome da ohrabri sebe samog i nju održi u životu. Njegovi prsti su najzad došli do dela za koji je vero-vao da je materica, jer se taj deo, za razliku od ostalog tkiva, opirao kidanju. Zasekao je još jednom. Ono što je sada radio, dok je svojim pogledom pratio pogled mlade žene, činilo mu se divljačkim, gorim od sve one klanice kojoj je bio izložen prethodnih sati. Tečnost je potekla dok su mu ruke tonule u toplo i vlažno udubljenje dodirujući, naslepo, dete. Osetio je majušno telo i, ne znajući sasvim dobro šta tačno dodiruje, uhvatio ga. Viktor Klemp je morao da ga povuče kako bi izvukao njegovu glavicu iz majčinog porođajnog kanala. Dete je bilo plavo. Lekar je potom presekao pupčanu vrpcu kako je mogao i, surovo ostavši bez kiseonika, novorođenče je snažno zaplakalo. Majku je njegov plač povratio.

„Dečak je, Lujza, jedan lep, snažan dečak“, objavio je Viktor Klemp.

Ona je ponovo izgubila svest. Lekar je seo, a novorođenče mu je ležalo na kolenima. Na stomaku bebe je nevešto vezao čvor. Obrisao je tek rođenog dečaka platnom natopljenim sa malo vode koju je uspeo da nađe, zatim je skinuo svoj mantil koji je nekada bio beo, da bi potom skinuo i košulju i u nju umotao dete. Lujza se probudila pošto je osetila težinu svoje bebe na grudima.

„Živ je?“

„Sasvim živ, Lujza.“

Pošto je ležala na potpuno ravnom i isuviše slaba da bi se podigla, nastavila je:

„Ima sve?“

„Sve. Dečak je. Prelep je“, odgovorila su trojica muškaraca u zagušenom preplitanju glasova.

Pažljivo skrećući pogled, ponovo su je prekrili natopljenim pokrivačem. Jedan od vojnika je podigao dete do majčinog lica. Ono je ispuštalo piskave zvuke dok su ga stavljali na Lujzine grudi. Podižući ruku mlade žene, Viktor Klemp je spustio njen dlan na bebu kako bi mogla da ga dotakne. Od blagog dodira dete se promeškolo, a trojica muškaraca su videla kako u majčine oči naviru suze.

Opet je uhvatila pogled Viktora Klempa i izgovorila:

„On je od sada pod vašom zaštitom, doktore.“

Ne ostavljajući lekaru nikakvu mogućnost da odgovori, dodala je:

„Marta Engerer, moja zaova. Ona je ovde.“

Ćutanje je opet ispratilo umirujuće reči Viktora Klempa, zatim je Lujza pogledala prema svom tek rođenom detetu:

„On se zove Verner. Verner Zilh. Ne menjajte mu ime.

On je poslednji od nas.“

Zaklopila je oči, mazeći palcem potiljak svoje bebe dok joj je Viktor Klemp čučeci pridržavao slobodnu ruku. Kapci mlade žene su se otvorili pa ponovo zatvorili. Taj trenutak mira je trajao minut, možda dva, zatim je kretanje Lujzinog prsta po njenom malom dečaku prestalo, a u skupljenim dlanovima Viktora Klempa tanana ruka mlade žene se opustila. Imao je snažan osećaj, iako apsurdan za racionalnu osobu kakav je bio, da je duša umiruće mlade žene prošla kroz njega. Jedan delić sekunde, jedno opipljivo kretanje talasa, i ona više nije bila tu. Lekar je spustio još pokretljivu Lujzinu ruku na sto, uz njeno telo. Posmatrao je dete

priljubljeno uz majku, umireno toplotom koja će se polako izgubiti, postavljeno uz srce koje je prestalo da kuca. Dvojica vojnika su potražila potvrdu u njegovim očima. Lekar je skrenuo pogled. Gledao je užase svih tih poslednjih dana, ali se ni u jednom trenutku nije osetio toliko ranjivim. Onda je podigao glavu i njegove oči su se zaustavile na portretu Bogorodice sa malim Hristom. Bogorodica, koju bombardovanja nisu oštetila, bdila je nad njima u ovim zastrašujućim trenucima, nad detetom spasenim nekim čudom. Smeh iz neverice i očaja iskidano se širio iz lekarevih grudi. A onda su Viktora Klempa krici ranjenih i jauci umirućih, koje nije ni čuo tokom ovih trenutaka kojima nije bilo kraja, vratili u stvarnost i on sede. Uz sto na kome su počivali beživotno telo jedne necelovite žene i njeno dete, osetio je kako mu telo grčevito podrhtava dok su, pored njega, dvojica vojnika plakala kao deca.

Menhetn, 1969.

Markus je ugledao rols-rojs pre mene.

„Tamo!“, uzviknuo je pokazujući mi nadesno. Provuкао sam se između dva automobila, koji su me ispratili dugo trubeći.

Markus, prebledeo, vezao je pojas koji inače nikada nije koristio dok je pozadi Šekspir, pošto je pao sa sedišta, cvileo. Uspeo sam da stignem Ernijev rols-rojs koji se kretao Avenijom Medison prema trideset petom bloku, na sever.

„Ovo baš i nije diskretno“, upozorio me je Markus, „trebalo bi da puštiš jedno vozilo između vas.“

„Neću da rizikujem“, procedio sam kroz zube.

„Za nas dvojicu rizik nema isto značenje“, ironično je komentarisao opasno provlačenje koje sam upravo izveo.

Nije bilo gužve i žurno smo prolazili kroz blokove. Prolazili su minuti, a Markus je, činilo se, bio sve napetiji. Kada smo prošli pored Rokfelerovog centra, gde su već počinjali da se stvaraju zastoji, više nije mogao da se uzdrži:

„Nemamo vremena, Verneru, treba da budemo u Bruklinu za manje od četrdeset pet minuta.“